

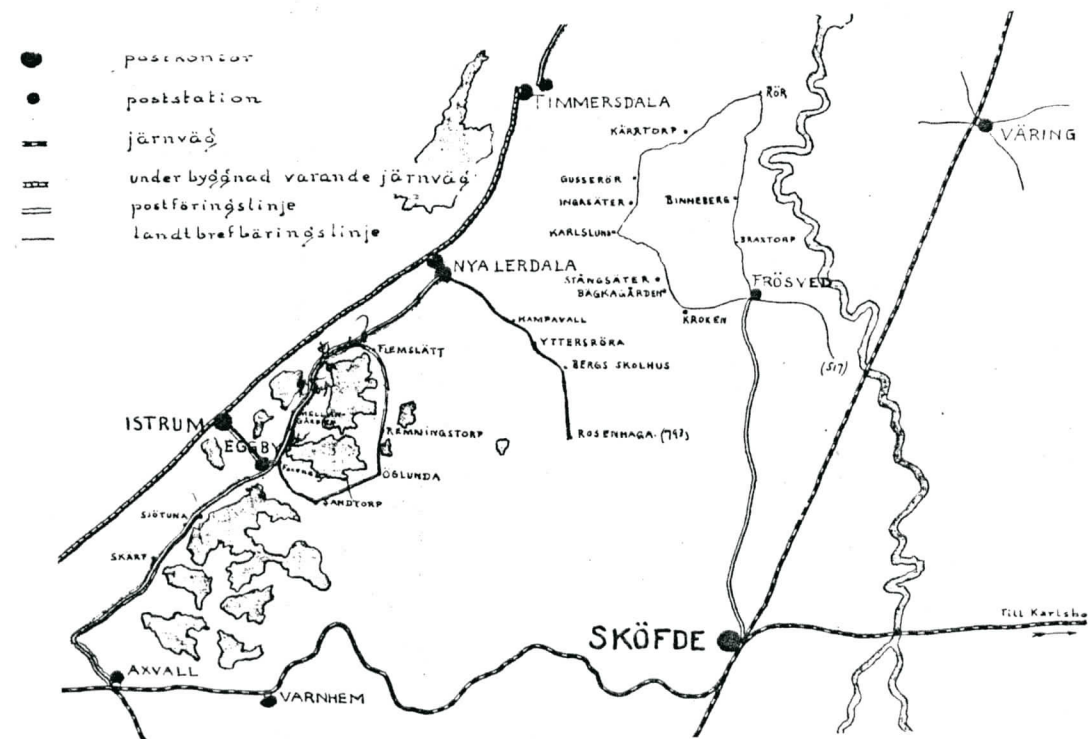
fullgöras 2 gånger i veckan på en ringlinje Frösved-Braxtorp-Binneberg-Rör-Kärretorp-Smedstorp-Gusserör-Ingasäter-Karlslund-Stångsäter-Kroken-Frösved och den andra likaledes 2 gånger i veckan på en ringlinje Frösved-Åkersäter-Dunshult-Sörbylund-Herrekvarn-Altorp-Häljatorp-Kliened och åter till Frösved. Med dessa tre postlinjer ansågs det inte finnas behov av poststationer i Stångsäter eller Binneberg.

Postinspektionen kunde redovisa en fördelaktig ekonomisk kalkyl för poststyrelsen, som biföll framställningen och lät anställa nya entreprenörer. Några poststationer med namnen Stångsäter eller Binneberg kom aldrig att införas i postanstaltsförteckningen.

Erik Lindgren

OM POST

I SKÖVDE KOMMUNS LANDSBYGD

Information om häften i posthistorisk serie

Häften i den posthistoriska serien görs för hand från början till slut. De kan därför sinsemellan vara något olika och var för sig ha ett eller annat skönhetsfel. Upplagan är mycket låg, beroende på efterfrågan. Den varierar i allmänhet mellan 10 och 30 exemplar. Förlagorna skrivs med Amstrad ordbehandlare PCW 8512 och tillverkas i efterfrågat antal utöver sju skpliktexemplar med hjälp av en bordskopiator Mita DC 1001. Skulle det exemplar Du har fått i Din hand vara ofullständigt eller felaktigt, ber jag Dig vara vänlig sända mig det för utbyte.

Erik Lindgren

Posthistorisk skriftserie nr 67

Uppdaterad 1996

Förord

I flera häften i posthistorisk serie har jag berättat om postens utveckling i socknar inom Skövde kommun som den ter sig i dag. Häftet om Gudhems härad berör t ex tre poststationer i Ljunghems socken och en i Sjögerstads socken, medan häftet om Kåkindes härad inkluderar utvecklingen för posten i Sventorps och Nya Kyrketorps socknar. Ett särskilt häfte berättar om Varola och Vårsås. I det häfte som Du läser nu, försöker jag täcka upp de poststationer inom Skövde kommun som inte berörts i tidigare utgivna häften. Jag berör även Sätters, Binnebergs och Bergs socknar, som fick se sina drömmar om egna poststationer gå upp i rök.

Poststationerna presenteras i åldersordning, d v s de tidigast inrättade kommer först. Tre poststationer som öppnades samtidigt den 1 januari 1875 placeras inbördes i bokstavsordning, Dogsberg, Lunne och Timmersdala.

I huvudsak är det dokument vid postens centralarkiv i Stockholm som ligger till grund för uppgifterna. Namn på poststationsföreståndare har hämtats från s k poststationskort, vilka ibland är svårlästa och någon gång behäftade med mindre felaktigheter. För fel på grund av återgivning av sådana uppgifter reserverar jag mig.

Jag tar tacksamt emot synpunkter från mina läsare med förslag till förbättring av kommande häften.

Växjö den 15 juni 1992

Erik Lindgren

Bilden på omslagets framsida är ett exempel på illustrationer, sådana som postförvaltarna gjorde dem för att lättare redovisa ärenden till poststyrelsen.

Benämning av fasta postanstalter

Med det svenska postverkets födelse enligt den s k "Postbådhen" 1636 inrättades förutom några större och genomgående postlinjer ett antal **postkontor** (till en början kallade "posthus"), huvudsakligen i städerna. Den snart nog införda beteckningen postkontor med postmästare som chefer var den enda termen för de fasta postanstalterna till ett stycke in på 1800-talet. Fram till 1644 hade det inrättats sammanlagt 29 postkontor, en siffra som vid 1800-talets början hade stigit till 110.

År 1830 började s k postuppsyningsmän anställas. De var avsedda för de nordligaste och glest befolkade delarna av landet, där brevväxlingen var obetydlig. De postanstalter som inrättades på detta sätt, fick beteckningen **postuppsyningsmansplatser**. Även om de allra flesta inrättades i Norrland, kom ett fåtal av dem att ligga söderut, t ex i Borgholm på Öland (1844-1850). Efter ett regeringsbeslut om poststationer på landsbygden 1860 blev de flesta postuppsyningsmansplatserna efter hand utbytta mot poststationer. Postuppsyningsmansplatsernas antal kom aldrig att på en gång överstiga 21. Deras befogenhet var mycket starkt begränsad och de hade aldrig några datumstämplar.

Nästa steg i utvecklingen av floran för olika slag av postanstalter togs 1849 genom att **postexpeditioner** började inrättas. De var avsedda för orter med större befolkningsunderlag. När beslutet om sådana togs, fanns det ungefär 130 postkontor. Några av dem degraderades till postexpeditioner med den följd att statistiken för 1850 visar på 122 postkontor och 13 postexpeditioner. Vi kan kalla dessa för "postexpeditioner av det äldre slaget". När de hade blivit likställda med postkontor år 1882, förflöt nära nog fyra decennier, då det bara fanns två olika slag av fasta postanstalter, postkontor och poststationer. År 1920 införde man beteckningen postexpedition för ett helt nytt slag av postanstalter.

De postexpeditioner som tillkom på grund av 1849 års beslut var i allmänhetens ögon likställda med postkontor och de hade samma befogenheter från kundtjänstsynpunkt. De fick också, när den tiden kom, underlydande poststationer. Skillnaden mellan postkontor och postexpedition låg, förutom i beteckningen, i klassificeringen. De fyra högsta klasserna av fasta postanstalter kallades postkontor med postmästare som chefer. De fyra lägsta klasserna var postexpeditioner med postexpeditörer som chefer. Detta varade fram till och med 1881. Därefter kallades postexpeditionerna också postkontor och deras chefer postmästare. Kungen tillsatte postmästarna medan poststyrelsen hade rätt att utnämna postexpeditörerna, sedan regeringen väl beslutat att en postexpedition skulle inrättas.

Skövde var ett postkontor bland de fyra högsta klasserna och dess chefer kallades postmästare. Av dem som verkade under den period, som detta häfte i huvudsak ägnas åt, kan nämnas Oskar Fredrik Gyllenram (1852-1887) och Gustaf Fredrik Georg Aurell (1887-1907). Den förstnämnde tog 1834 avsked från sin befattning som furir vid Jämtlands fältjägarregemente och antogs som extra ordinarie postexpeditör. Han blev kontorsskrivare vid generalpostkontoret 1846 efter ett mellanspel som postkommissarie i Strömstad 1839-1842. Han tog studentexamen 1842 och kameralexamen 1843 samt utnämndes till postmästare i Vaxholm den 21 april 1852 och till postmästare i Skövde den 22 maj 1855. Det är ovisst om han någonsin tjänstgjorde på befattningen i Vaxholm.

Gyllenrams efterträdare Gustaf Fredrik Georg Aurell blev eo postexpeditör 1865 och eo kanslist vid generalpoststyrelsen 1867 samt postmästare i Degerfors 1869. Därifrån avancerade han till postmästarbefattningen i Gislaved 1874 och utnämndes till befattningen i Skövde 1887. Under inte mindre än tio år var han tjänstledig och man finner olika vikarier som författare till handlingar som berör utvecklingen inom förvaltningsområdet.

Även postmästare i grannstäderna har haft sin hand med när det gäller utvecklingen av posten i socknar som finns i nuvarande Skövde kommun. Vi finner sålunda i detta häfte också tankar som uttalats av postmästare Christian Theodor Been i Mariestad (1863-1891).

Från 1869 tillkom i de största städerna s k filialpost-

kontor. Från dem kan vi bortse i detta sammanhang. En mera långtgående förändring inträffade genom regeringens bemyndigande i mars 1860 för poststyrelsen att "å lämpliga ställen inrätta ett nytt slag av **poststationer**, vilka äro ämnade att, såsom speditjonskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition". Det blev en trevande början innan sådana poststationer kom till stånd. De första öppnades först elva månader efter regeringsbeslutet, nämligen den 15 februari 1861. Under de följande åren blev också postuppsyningsmansplatserna utbytta mot poststationer, de sista år 1865. Den 1 oktober det året fanns det 122 postkontor, 79 postexpeditioner och 176 poststationer, d v s bara 377 fasta postanstalter i hela landet.

Antalet poststationer ökade markant från och med 1874, då jordbrukets formella och uråldriga skyldighet att besörja den s k kronobrevbäringen överflyttades på postverket. Det var en så stor reform att jag knappast har kunnat undvika att beröra den i någon enda av mina böcker eller häften om vårt lands posthistoria.

Terminologin utökades med ännu ett ord år 1893, nämligen **brevsamlingsställen**. De kallades också "poststationer av tredje klassen" och blev efter hand organiserade som poststationer. De var i stort sett en storstadsföreteelse och jag förbigår dem i detta sammanhang. Under 1949 avvecklades de sista. I Postmusei årsbok 1990 har jag lämnat en översiktlig redovisning av denna "parentes" i Postens historia.

År 1920 återkom termen postexpedition, men nu för ett helt annat slags postanstalter än de som fanns under tiden 1849-1881. **Postexpeditionerna "av det nyare slaget"** blev ett mellanting mellan postkontor och poststation. Förståndarna fick den underliga titeln "stationsmästare". De fick inga underlydande poststationer (som fallet varit med "det äldre slaget av postexpeditioner") men de redovisade direkt till poststyrelsen, medan poststationerna avgav sina redovisningar dagligen till de postkontor under vilka de lydde. Redovisningssystemet genomgick en stor förändring på 1970-talet bland annat genom tillkomsten av ett antal redovisningscentraler. År 1977 gick man över till termen **lokalpostkontor** för de flesta postexpeditioner. Några av de största kallades ortpostkontor. Under tiden

närmast dessförinnan hade poststationerna avvecklats helt och från den 1 juli 1977 fanns i stort sett bara postkontor, lokalpostkontor och ortpostkontor samt **postställen**. De sistnämnda, som hade börjat inrättas 1973, blev också en parentes. Även de började kallas postkontor 1986, då också prefixen "lokal" resp "ort" upphörde för de postanordningar, som hade tillkommit 1977 i stället för de dit-tillsvarande postexpeditionerna eller poststationerna. På mindre orter, där poströrelsen var så ringa att man av ekonomiska skäl inte kunde inrätta poststationer, började man i slutet av 1920-talet inrätta "stationära lantbrevbärare". De kallades sedan 1932 för **postombud**. De avgav redovisning till närliggande poststation, postexpedition eller postkontor. Många av dem kunde avvecklas i takt med utbyggnad av lantbrevbäringen och några organiserades som postställen under 1970-talet och blev postkontor 1986 med den nya och förenklade terminologin.

Utöver ovan nämnda slag av postanstalter, redovisade översiktligt i stora drag, har det funnits vissa avarter. Om de spelar någon roll i de sammanhang som jag berättar om, får de en närmare förklaring i varje särskilt fall.

Sammanfattningsvis gäller följande:

Postkontor: förvaltningsenheter	1636-1977
Postuppsyningsmansplatser:	1831-1865
Postexpeditioner av äldre slaget:	1850-1881
Poststationer:	1861-1977
Brevsamlingsställen:	1893-1949
Postexpeditioner av nyare slaget:	1920-1977
Postställen:	1973-1985
Lokalpostkontor:	1977-1985
Postkontor:	1986-

Nya Lerdala (Lerdala socken)

1860 års medgivande för poststyrelsen att inrätta poststationer på landsbygden medförde inte någon rusning i detta avseende. De första poststationerna kom inte till stånd förrän i det närmaste ett år efter medgivandet, sedan poststyrelsen kommunicerat med landshövdingarna om behovet på olika orter. Man kan lätt få intrycket att de första ansökningarna om poststationer blev genomgående positivt bemötta. Sålunda inrättades poststationen Nya Lerdala den 1 maj 1861 trots att länsstyrelsen i Skaraborgs län i sitt yttrande över framställningen inte dolde åsikten att orten "jämförelsevis torde vara i mindre behov av dylik station än andra delar av länet".

Det var för övrigt inte inom Lerdala socken som ansökan föddes utan i den angränsande Bergs församling. I den förberedande handlingen som skulle behandlas på sockenstämman i Berg den 16 december 1860 hade kyrkans män föreslagit att poststationen borde "förläggas någorlunda i mitten av församlingen och såsom lämpligt ställe härads-skrivarebo-stället Högsböla kronogård". Sockenstämman lanserade emllertid patron Wilhelm Gustaf Mörck i Nya Lerdala i stället för tidigare föreslagne härads-skrivare Möller i Högsböla. Gällstämman i Lerdala kyrka den 10 februari 1861 stannade för Nya Lerdala "såsom liggande bredvid stora landsvägen" och landskansliet sände handlingarna vidare till poststyrelsen den 13 mars 1861 utan något helhjärtat stöd.

Poststyrelsen beslöt den 28 mars 1861 att låta öppna den önskade poststationen i Nya Lerdala den 1 maj 1861 med godsägaren Wilhelm Gustaf Mörck som föreståndare. Beslutet togs trots att i poststyrelsen samtidigt förelåg en framställning från härads-skrivare Möller och kyrkans folk i Berg om att låta ärendet vila eftersom det fanns olika synpunkter på var poststationen skulle ligga. En 36 år senare inlämnad ansökan om att få en poststation i Bergs socken på grund av kommunalstämman den 28 december 1896 vann inte heller bifall. Mörck fick från början 200 kr i årsarvode men det höjdes till 400 kr genom beslut i februari 1877.

C i r k u l ä r

till samtliga Postförvaltare i Riket.

Poststationer af den beskaffenhet, som omförmäles i Kongl General-Post-Styrelsens Cirkulär den 4 Oktober sistlidet år komma att den 1 nästinstundande Maj öppnas ytterligare å följande orter, neml.:

- i *Mjölby* kyrkoby och socken af Wifolka härad och Östergötlands län;
- i *Qvistbro* socken af Lekbergs härad och Örebro län;
- vid hemmanet *Vedum* Storegården i Bitterna socken, Laske härad, Älvensom
- vid *Nya Lerdala* inom Bergs socken i Wadsbo härad, bägge i Skaraborgs län;
- vid *Ottenby* i Ås socken af Ölands södra mot och Kalmar län;
- i *Brösarp* af Brösarps socken, Albo härad,
- i *Marklunda* af Ousby socken, Östra Göinge härad, samt
- i *Örkelljunga* af Örkelljunga socken, Norra Åsbo härad, alla inom Kristianstads län;
- vid *Anderslöfs* gästg.-gård, Anderslöfs socken, Skytts härad, och
- vid *Sjöbo* gästgifvaregård, Åsums socken, Färs härad, bägge i Malmöhus län;
- vid *Bjurholm* i Bjurholms socken, och
- vid *Degerfors* i Degerfors socken, bägge inom första fögderiet af Westerbottnens län;
- vid *Norsjö* i Norsjö socken, inom andra fögderiet af samma län;
- i *Maunu* af Tärneå fögderi, och
- vid *Arvidsjaur* i Arvidsjaur's socken, Luleå fögderi, bägge inom Norrbottens län;

På detta sätt kungjordes under loppet av 1861 tillkomsten av ett 50-tal nya poststationer, vid detta tillfälle 15 sådana.

Sedan Th J Schröder övertagit poststationen begärde han i ett brev till postkontoret i Mariestad den 15 juni 1892 att få flytta poststationen "till Smedsgården Lerdala, då numer icke någon lokal finnes för mig på Nya Lerdala, då den för närvarande begagnade bliver upptagen av gårdens förvaltare". Avståndet mellan de båda platserna hade uppmätts till 1162 meter (!). Sedan postföraren J G Svensson beviljats ökning av postföringsersättningen med 10 öre per tur på grund av längre färdväg genomfördes flyttningen i augusti 1892. Däremot accepterade poststyrelsen vid det tillfället inte landskansliets förslag att poststationen "måtte benämnas Lerdala". Prefixet "Nya" hängde med till och med den 23 oktober 1909. När poststationen flyttades till Lerdala järnvägsstation fick den namnet Lerdala. Dessförinnan hade poststationen Nya Lerdala hunnit få sin tredje föreståndare genom att handlanden Johan Emil Sadell hade tillträtt i januari 1903. Det var han som blev uppsagd när poststationen förenades med järnvägsstationen ca 500 meter från dess förra plats. Nu tog järnvägens stationsföreståndare Ernst Julius Birger Malmström vid. Efter dennes död i februari 1937 ansvarade Tore Valdemar Malmström för posten (1937-1944) och Elsa Ulrika Malmström (1944-1951). Den 1 maj 1951 tog poststationsföreståndaren i Hovås Majbritt Gertrud Linnéa Lundgren över och från december 1963 blev Inga Margareta Karlsson ansvarig föreståndare. Under 1970-talets omorganisationer förvandlades poststationen till ett postställe, från 1986 med termen postkontor. Ett förslag om poststationens indragning hade funnits 1972 i samband med inrättande av lantbrevbäring från Timmersdala men indragningen beslöts bli genomförd med oktober månads ingång 1979. En enklare postanordning fanns ändå kvar men Lerdala Handel fick ta över ruljangsen från postkontoret-poststället på postdirektionens beslut. Det var ett tidigt exempel på hur Posten i sitt nätverk började lägga ut tidigare postkontor på entreprenad hos företagare av skilda slag.

Poststation begärd i Berg

Som nämnts tidigare var man från början inte överens om var den poststation skulle ligga som var avsedd att serva fyra socknar, Lerdala, Berg, Timmersdala och Böja. Bergbornas missnöje med att den förlades till Nya Lerdala uttalades förgäves i samband med beslutet om att poststationen skulle öppnas den 1 maj 1861. Men vid den ordinarie kommunalstämman med Bergs socken den 28 december 1896 beslöt man begära att en poststation skulle inrättas vid Bergs skolhus. Man framhöll att Bergs socken hade en folkmängd av ca 1300 personer vilka genom avlönade postbud själva hade fått ombesörja postbefordringen till och från den på omkring sex kilometers avstånd från Bergs kyrka mitt i Lerdala socken belägna poststationen.

Ett alternativt förslag i framställningen var "tillsättande av genom postverket avlönad lantbrevbärare, som besörjer postföringen mellan Berg och Nya Lerdala poststation alla dagar i veckan förutom söndagar".

För det sistnämnda förslaget fastnade postinspektören i Göteborg sedan han låtit postmästaren i Mariestad, poststationsföreståndaren i Nya Lerdala och kronofogden i Södra Vadsbo fögderi uttala sig. Postmästare Oskar Jansson i Mariestad föreslog att frekvensen för lantbrevbäringen skulle begränsas till fyra turer i veckan.

Med framställningen till poststyrelsen den 20 maj 1897 skickade postinspektören ett förslagskontrakt som han hade upprättat med skraddaren Oskar Fredrik Jonsson från Myreberg om att fullgöra lantbrevbäring med en ersättning av 90 öre per tur.

Poststyrelsen lät inrätta den önskade lantbrevbäringen men skar ner turantalet ytterligare, så att det motsvarade den frekvens som de flesta lantbrevbärare hade omkring selskiftet. Från och med den 1 juli 1897 hade området sin egen lantbrevbärare, som gick tisdag, torsdag och lördag från Nya Lerdala poststation kl 10, kom till Bergs skolhus kl 11.15 och återvände därifrån efter en halv timmas uppehåll. Lantbrevbäringen blev efter kort tid förlängd till Rosenhaga och övertogs av kyrkovaktaren Johannes Johansson från Bergs prästgård.

Väring (Värings socken)

Stationsinspektör Lars Gustaf Kling var chef vid järnvägsstationen i Väring, när det generella avtalet mellan post och järnväg om förenade poststationer trädde i kraft den 16 februari 1863. Därmed blev han från den dagen också ansvarig för postgöromålen. Enligt uppgiften i 1868 års cirkulär från poststyrelsen var han född 1794 och således 69 år gammal när han fick lära sig hantera postärenden. Detta tycks inte ha hindrat honom att fortsätta och han var en bit över 75 när han lämnade in och Hjalmar Holmström tog över ansvar för post och järnväg i Väring under en övergångstid innan Axel Oscar Bergman trädde till i början på 1870-talet.

Under Bergmans tid avgjordes ett ärende av ett ganska speciellt slag. Ned 1875 års ingång hade postverket övertagit ansvaret för kronobrevbäringen. I samband därmed upphörde en annan gammal institution, nämligen klockareposten. Poststyrelsen hade på hösten 1874 skrivit till de olika stiftet om förfarandet då tillfällen skulle inträffa att avsaknaden av klockareposten blev kännbar. Enligt Skara Konsistoriums cirkulärbrev den 9 december 1874 gällde den bestämmelsen att

"då synnerligen viktiga omständigheter påkalla avfärdande av bud eller befallning i tjänsteärenden, utan att tiden för nästa ordinarie postgång kan avbidas, vederbörande avsändare, där han enligt gällande föreskrifter hittills varit i så beskaffat fall berättigad att klockarepost anlita, äger att i stället själv ombesörja budets eller befallningens fortskaffande på lämpligaste sätt och med minsta möjliga kostnad, med rättighet att då anmälan om förhållandet göres med företeende av vederbörliga verifikationer, för nämnda utgift åtnjuta gottgörelse av allmänna medel".

Nu förhöll det sig så att stinsen i Väring fick lämna en verifikation avseende utgifter för 1875 års klockarepost med sex kronor. Det var den kostnad som hade uppkommit genom att kyrkopost till Flistads kyrka hade hämtats i Väring. Kyrkoherde Sv O Gallander, som begärde ersättning i ett brev till poststyrelsen den 23 december 1875, hade redan förekommit risk för vidare utgifter. Han nämnde avslutningsvis "att kommunen för nästkommande år åtagit

sig posthämtning trenne gånger i veckan, varigenom nu omskrivna olägenhet är undanröjd". Det var emellertid en utgift som ändå inte kunde bestridas av postmedel. Om detta informerades postinspektionen i Göteborg av poststyrelsen "för sökandens underrättande".

Stinsen Frans Gustaf Löfström tog i maj 1887 över ansvaret för posten i Varing och i december 1903 blev det August Johanssons tur att axla dennes mantel. Denne blev länge på sin post. I november 1918 övertog Johan Erik Johansson ansvaret efter elva år i Kälarne och nära nog fem år i Gevsjön, två jämtländska poststationer. Efter blott tre år lämnade han över till C V E Schang i oktober 1921. Denne blev kvar i nära tolv år och därefter ansvarade följande järnvägsmän för posten i Varing: Gustaf Albert Ljungqvist (1933-1935), Axel Gideon Lundgren (1935-1940), Carl August Segell (1940-1946), Oskar Gustaf Adolf Blohm (1946-1948), Emil Fridolf Natanael Elving (1948-1950), Gustaf Adolf Walfrid Gustafson (1951-1962) och Erich Viktor Nylander (1962-1964). S G E Sandström vikarierade i februari och mars 1964 tills poststationen byttes ut mot postexpedition den 1 april 1964 och därmed skildes från järnvägen. Ingrid Gunborg Stiernborg blev chef för postexpeditionen. Med ny terminologi blev denna ett postkontor 1977, vid vilket postmästaren har fått ta ansvar för service till närmare 800 hushåll.

Med den långa adressen Lars Torstengården, Skalkarike, Odensåker, 540 15 VÅRING kämpade särskilt på mitten av 1980-talet Erik Jonsson för att hålla ortnamnen levande. Han var tidigare förbundsordförande i RLF och som ordförande i RLF:s kulturråd ledde han en kampanj. Syftet var att lägga in en broms och stoppa upp en icke önskvärd utveckling mot en anonym landsbygd. Man ville behålla ortnamnen på gårdar, byar och socknar och sökte postverkets medverkan till ett adresssystem, som både ger adressaten på landsbygden en klar geografisk benämning och håller ortnamnen levande.

Liknande kampanjer bidrog till postverkets återhållsamhet i fråga om slopande av ortnamn i adresser och medverkade också till beslutet om att namn på indragna poststationer kunde återinföras inom vissa ramar.

Dogsberg (Frösved) (Frösve socken)

Skolläraren J Sandén antogs till föreståndare för den poststation som med 1875 års ingång öppnades i Dogsberg i anslutning till att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen i Västergötland. Sandéns årsarvode för bestyret med posten blev 150 kr.

På grund av förväxling med den östgötska poststationen i Dagsberg fick poststationen i Dogsberg ändra namn till Frösved med 1876 års ingång.

I en cirkulärskrivelse den 27 september 1875 anmodades postförvaltarna undersöka möjligheten att föreslå mindre lönsamma poststationer till indragning. Postmästare Theodor Been i Mariestad skrev till poststyrelsen i ärendet den 27 februari 1876 och anmälde bland annat att frimärken sålts i Dogsberg för 54 kronor under andra halvåret 1875. Han ansåg "inrättandet av lösväska vara tillfyllest såväl för orten som i övrigt för de tvenne personer, nämligen fjärdingsmannen och kommunalnämndens ordförande, vilka förut varit till kronobrevbäring berättigade".

Trots ett så klart uttalat indragningsförslag fick poststationen i Frösved vara kvar. Den blev inte ens indragen 1879, när många västgötska poststationer ersattes av lantbrevbäring. Poststationen övertogs den 1 april 1885 av Evelina Sandén. Hon begärde i ett brev till poststyrelsen den 14 november 1889 att få flytta den från Dogsberg till Frösveds by. Efter en omständlig utredning med engagemang av bl a kronolänsmannen kunde poststyrelsen vid föredragning den 14 december 1889 inte bifalla ansökan. Poststationen kom ändå att sent omsider flyttas till Braxtorp i Sandstena där Evelina fortsatte att sköta den till 70 års ålder. Hon avgick med pension vid 1930 års ingång. Då blev Signe Maria Håsteen föreståndare, föjd i april 1947 av Astrid M Blom. Den 1 juli 1972 namnändrades poststationen till Skövde 7, sedermera med termen postkontor belägen vid Hästskovägen 6 i Stöpen.

Lunne (Tidan) (Götlunda socken)

Inom Götlunda socken inrättades med 1875 års ingång en poststation i Lunne med handlanden O P Nilsson som föreståndare. Posten kom dit via en linje från Moholm till Väring. Hemmansägaren Swen Jonsson i Bussegården, Stora Väring, fick kontrakt om denna postföring med häst och vagn. Hans ersättning blev 95 öre per mil.

Poststationsföreståndare Nilsson skulle få 150 kr i årsarvode, men ett helt sådant blev det inte, för den 30 november 1875 drogs poststationen in. Man kan också säga att den flyttades till järnvägsstationen och ändrade namn till Tidan. Postverket sparade in kostnaden för postföringslinjen; den drogs helt sonika in och lunneborna fick vända sig till järnvägsstationen i postärenden.

Orsaken till ändringen spårar vi i ett brev den 28 september 1875 från styrelsen för Statens järnvägstrafik till poststyrelsen. Enligt brevet skulle Tidans station öppnas den 4 oktober 1875 för allmän trafik. Man kunde åberopa en mer än tolv år gammal överenskommelse mellan de båda trafikverken om att järnvägsbefälet skulle svara för postgöröml vid sådana stationer där post- och järnvägsgöröml kunde fullgöras av en och samma person.

Den 1 december 1875 drog man sålunda in postlinjen och poststationen. I stället öppnades en förenad post- och järnvägsstation i Tidan med den blott två månader gamla järnvägsstationens namn. I ett brev till poststyrelsen den 21 oktober 1875 bad poststationsföreståndare Nilsson själv "att bliva från postföreståndarebefattningen i Lunne befriad och att den i stället anbefalldes på Tidan station". Omorganisationen godkändes av landskansliet i Mariestad den 10 november 1875.

Det blev nu järnvägsbefälet som fick ta hand om posten, Anders Gustafsson Friberg (1875-1892), Salomon Gummesson Sjöberg (1892-1900), Carl Otto Caspersson (1900-1913), Per Gustaf Johansson (1913-1920), A Pson Bergman (1920-1929), August Gerhard Boheman (1929-1932), Johan Albin Lindmark (1932) och Karl Fredrik Schultzberg (1932-1951).

Poststationen skildes från järnvägen och höjdes till postexpedition den 1 oktober 1951. Martin Petrus Larsson

blev chef med posttiteln stationsmästare, följd av Britta Larsson som fick vara med om 1970-talets nydaning med bland annat ny terminologi. Postexpeditionen kallades postkontor 1977 och i oktober 1988 flyttade detta in i nya lokaler invid den nybyggda ICA-butiken. Det blev en uppmärksammande ändring i samhället med landshövding Lennart Orehag engagerad att förrätta invigningen till vikarierande postmästare Eva Olssons glädje. Postchefen har fått överta ansvaret för service till drygt 800 hushåll med postadress Tidan.

Timmersdala (Timmørsdala socken)

Lantbrukaren Gustaf Berg blev föreståndare för den poststation som öppnades i gästgivaregården i Timmersdala den 1 januari 1875 såsom en del av ersättningen för den indragna kronobrevbäringen. Han fick 150 kr i årsarvode.

När planerna drogs upp för organisation av lantbrevbäring inom Skaraborgs län var poststationen i Timmersdala en av de drygt 20 som skulle dras in. Efter särskild framställning beslöt poststyrelsen den 14 januari 1878 att poststationen fick "bibehållas så länge poststationsföreståndare erhålles mot 100 kr i årligt arvode". "För socknens väl" fick Berg sålunda finna sig i att årsarvodet sänktes med 50 kr.

Nya anslag kom mot poststationen genom ett förslag den 19 april 1882 av postmästare Jacobson i Stenstorp att byta ut poststationerna i Eggby, Timmersdala och Ek mot lantbrevbäring tre gånger i veckan på en linje Nya Lerdala-Flämslätt-Eggby-Skärf-Axvall samt två gånger i veckan på en linje Nya Lerdala-Karlsfors-Timmersdala-Rambotorp-Böja-Ek-Leksberg-Mariestad. Utan att ens låta förslaget gå på remiss ansåg poststyrelsen vid föredragningen den 24 april 1882 att förslaget inte borde föranleda vidare åtgärd.

Förhållandena ändrades med bland annat ökad trafik i Timmersdala och från den 1 oktober 1900 fick Berg årsarvodet höjt till 175 kr. Efter hans död 1902 hölls befattningen vakant för att från och med 1903 tillsättas med hemmansägaren Gustaf Larsson med 200 kr i årsarvode, dock med 50% högre arvode under första kvartalet.

När järnvägen Skara-Timmersdala blev färdig för allmän trafik kunde en klausul i Larssons kontrakt tillämpas. Enligt denna kunde Larsson utan föregående uppsägning skiljas från kontraktet om postgöromålen kunde överflyttas till en närliggande järnvägsstation. På så sätt måste Larsson lämna över sina inventarier den 24 oktober 1909 till stationsföreståndaren Oskar Rickard Nyström och postkunderna fick besöka järnvägsstationen för att få sina ärenden utträttade.

Nyström var i tjänst till juni 1921 och därefter ansvarade följande järnvägsmän för postservice i Timmersdala: Henning Skoglund (1921-1925), Knut Albin Andersson (1925-1931), Johan Wilhelm Georg Lindahl (1931-1932) och Karl Albert Skallberg (juli-augusti 1932).

Skallberg, som var född 1892, hade varit med att bygga järnvägen från Skara över Brunsbo, Brånecke, Ölanda, Istrum, Remningstorp, Lerdala, Melldala till Timmersdala. Han tog anställning vid järnvägen, sedan den öppnats för allmän trafik den 24 oktober 1909 och blev bromsare på tågen samt senare konduktör, innan han blev stationsföreståndare.

Persontrafiken på linjen Skara-Timmersdala lades ned med utgången av augusti 1932. Då inrättades postföreläggning med buss från Skara över Eggby och Lerdala till Timmersdala. Poststationen var bärkraftig och förblev så. Nyssnämnde Karl Albert Skallberg blev nu direktanställd av postverket och den 1 juli 1939 tog hans hustru Märta Skallberg över poststationen. Själv blev Skallberg busschaufför på linjen från Skara. Fru Skallberg pensionerades den 1 november 1963 men uppehöll befattningen på vakans tills Ingegerd Larsson blev föreståndare från den 1 februari 1965. Hon hade varit föreståndare för poststationen i Låstad sedan den 1 mars 1957.

Poststationen i Timmersdala stathöjdes till postexpedition den 1 oktober 1966 och för tillämpning två månader senare utnämndes Ingegerd Larsson till chef för postexpeditionen med titeln stationsmästare. Med ny terminologi ändrades termen postexpedition till postkontor 1977 och postutdelningen i Lerdala centraliserades till Timmersdala.

Enligt projekt "Nät 92", samverkan med olika företag för att säkerställa att mindre orter får behålla någon lokal postservice, har postkontoret i Timmersdala numera ersatts med entreprenad enligt avtal med ICA Perssons Livs.

Ulfängen (Ulvåker) (Locketorps socken)

I ett brev till poststyrelsen den 8 juni 1912 begärde företrädare för Ulfängen och Varing att få en poststation i Ulfängens hållplats på västra stambanan. Poststationsföreståndaren i Varing och postmästaren i Skövde tillstyrkte vid den följande utredningen. I sin redovisning till poststyrelsen den 13 november 1912 framhöll tf postdirektör Erik Långe i Göteborg att hållplatsen anlätades i stor utsträckning av orstbefolkningen vid järnvägsresor (ända upp till 1000 biljetter hade sålts på en månad). Av de presuntiva kunderna vid en poststation i Ulfängen hämtade några sin post i handelsboden Broholm vid lantbrevbäringslinjen Locketorp-Varing medan andra fick sin post av lantbrevbäraren på linjen Frösve-Sörbylund och resten anlätade handelsboden vid Ulfängens hållplats.

Poststyrelsen beslöt att en poststation skulle öppnas vid Ulfängen med handlanden Carl Wilhelm Holmén som föreståndare. Samtidigt skulle lantbrevbäringen på linjen Frösve-Sörbylund dras in. Omorganisationen genomfördes med februari månads ingång 1913 och Holmén blev så gammal i gården att han till och med fick medalj för nit och redlighet i Rikets tjänst. Men den första datumstämpeln svingade han bara litet mer än ett år. Poststationen fick nämligen namnet ändrat den 1 augusti 1914 till **Ulvåker**. När Holmén drog sig tillbaka den 1 oktober 1947 med årligt understöd, som den dåvarande "pensionsförmånen" kallades, efterträddes han av dottern Hedvig Margareta Holmén. Hon fick uppleva poststationens indragning den 1 juli 1972. I samband därmed fick hon flytta till Frösved, vars poststation samtidigt namnändrades till Skövde 7.

Binneberg och Säter (Socknar utan poststationer)

Ett sammanträde hölls den 4 juni 1901 med kronofogdarna i Skövde, Skara samt Södra och Norra Vadsbo fögderier å ena sidan samt postmästarna i Mariestad, Skara och Skövde å

andra sidan "för åstadkommande av förslag till tidsenlig omreglering av vissa postgångar inom det område, som begränsas av järnvägslinjerna Stenstorp-Moholm, Moholm-Mariestad-Forshem, Forshem-Skara och Skara-Stenstorp".

Av protokollets första paragraf framgår att man enades om att nya poststationer borde inrättas i Binneberg (Binnebergs socken), Stängesäter (Säters socken), Varnhem (Skarke socken), Ögglunda (Ögglunda socken) och Ullervad (Ullervads socken). Några postlinjer skulle dras in och andra inrättas.

För Säters socken kom man så långt att en föreståndare föreslogs för den planerade poststationen vid handelsboden Karlslund, nämligen Amanda Engström, dotter till handelsbodens ägare. Hennes avgångsbetyg hör till de mera sällsynt förekommande handlingarna i postens akter och har väl ett visst samhällshistoriskt intresse, varför det reproduceras här. Oftast räckte det för den tidens anställning som poststationsföreståndare att vederbörande med ansökan lämnade ett sk frejdbetyg, dvs den handling som vi sedermera lärde känna som "prästbetyg".

När det kom till kritan, som man säger, blev bara två av de fem poststationerna verklighet. Den ändring av postlinjerna, som var ett villkor för att inrätta flertalet av de föreslagna poststationerna, mötte nämligen på motstånd. Komminister David Sandén i Dunshult, Frösved, slutade sitt brev den 16 juli 1901 efter redovisning av sina synpunkter på organisationen av postlinjerna med följande rader:

"Då slutligen härav tydligt framgår att ej någon poststation behöves varken i Säter eller Binneberg utan den nuvarande poststationen i Frösved tillräckligt fyller alla krav, så torde även detta av vederbörande tagas i betraktande vid det slutliga avgörandet av frågan".

Postinspektionen i Göteborg fick ärendet på remiss från poststyrelsen och nu vilade det till följande år, innan postinspektionen kunde komma med sitt slutbetänkande. Ett nytt sammanträde i frågan hölls i Skövde den 4 mars 1902, denna gång med blott tre personer närvarande, nämligen postmästare A Brodin, kronolänsman H Carlstein och komminister D Sandén. En av de vid sammanträdet den 4 juni 1901 skisserade linjerna föreslogs i samma skick som då. Poststationen i Tidavad skulle sålunda ingå i en ringlinje från Mariestad över Ullervad, Ek, Låstad, Tidavad, Ekbyvall, Ullervad och åter till Mariestad. Men i övrigt blev

Afgångsbetyg.

Amanda Olivia Engström Karlslund,
född den 25 September 1880 och inskrifven i Säters folkskolan vid
Krokan i Säters skoldistrikt af Skaraborgs län
den 15 Februari 1888, har vid denna dag anställd afjängspröfning enligt
§ 47 folkskolestadgan erhållit följande vitsord:

Läroämnen.	Betyg.	Lärokurs.
Kristend-kunskap: Bibl. Historia	med beröm godkänd	Selanders Bibl. Historia
„ Katekes.	med beröm godkänd	Sela. Katekesen.
Modersmålet: Inmanläsning	godkänd	
„ Rättskrifning	med beröm godkänd	
Språklära	godkänd	Radklassere, sätterns lefupadd.
Uppsatskrifning	godkänd	
Välskrifning	med beröm godkänd	
Räkning	med beröm godkänd	Sk. tal, demty, sätta allmänna
Geometri	godkänd	
Geografi	med beröm godkänd	Europa
Historia	med beröm godkänd	Skagermans Sv. historia
Naturkunnighet	godkänd	Paris om djuren och växten
Teckning		
Sång	godkänd	
Gymnastik	godkänd	
Trädgårdsskötsel.	godkänd	
Slöjd	godkänd	

samt visat mycket god flit och mycket godt uppförande.
Säter den 19 November 1892.

Å skolrådets vägnar:

Carl Bergstrand

Sida Westerlund

Skolans lärarinna

N: 27. Hase W. Tullberg, Stockholm. — E. C.

Ug. af Dr. W. Lidberg.
f. d. Folkskoleinspektör.

de skiserade linjerna annorlunda. Postlinjen Skövde-Jula skulle sålunda dras in och ersättas av en åkande post och två lantbrevbärningar, nämligen postföring Skövde-Frösved 6 gånger i veckan, samt två lantbrevbärningar. Den ena skulle